

สถานการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร

The situation of the law enforcement on food consumer protection

เมธาคูณ พุกษา¹ สุวพันธ์ ไม้สูงดี² สุพรรณิ พุกษา³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันทางธุรกิจในกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร การผลิตและห่วงโซ่อุปทานอาหารซับซ้อนมากขึ้น ผลิตภัณฑ์อาหารมีความหลากหลาย มีเทคโนโลยีการผลิต และกลยุทธ์ทางการตลาดในการส่งเสริมการขาย ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสถานะเสียเปรียบ ก่อปรกับมีกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคจำนวนมาก คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคอาหารที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในย่านชุมชนเมือง ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 789 คน จาก 6 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าอาหารที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก ผู้ประกอบการไม่คำนึงถึงความปลอดภัยและคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตอาหารอยู่ในระดับมาก อาหารได้รับการควบคุมคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่ในระดับน้อย มีการร้องเรียนจากผู้บริโภคพอสมควร ผู้บริโภคยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและหน่วยงานที่รับผิดชอบ การดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีมาตรฐานการเท่าที่ควร การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสุ่มตรวจอาหารยังไม่ทั่วถึง มีการโฆษณาเกินจริงจำนวนมาก หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกลไกและมาตรการในทางกฎหมายยังไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค การผลิตอาหารและระบบห่วงโซ่อุปทานมีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นควรมีการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อสร้างกลไก และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ การบูรณาการระหว่างหน่วยงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเรื่องอาหารศึกษา และความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายทั้งแก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการด้านอาหารในระบบห่วงโซ่อุปทานจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารต่อไป

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมาย การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร

Abstract

This research aims to study the the situation of the law enforcement on food consumer protection. At present, there are the business competition in the food product group, production and food chain are more likely complicated. The food products are various. There are production technology and marketing strategies for the sale promotion leads to the consumers are in disadvantageous state. In addition, there are many laws and related institutions. The researchers performed the data collection by using questionnaires from the food consumers who aged 18 years and over in the urban community, entrepreneurs, the consumer protection staffs

¹ อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ผู้ฝึกพาษา หัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

³ อาจารย์ ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

and lawyers from the related institutes in total 789 participants from 6 regions of Thailand. The study results showed that there were unsafe food for consumer at a high level. The entrepreneurs did not concern about safety and quality of the raw materials in the food production was at the high level. The food was quality controlled at the low level. There were several complaints from consumers. Consumers lacked of knowledge and understanding about the consumer protection and the responsible institutes. Many related institutes were lacked of the work integration. The information dissemination and randomly food inspections were not coverage. There were many excessive advertisements. The institutes, staffs, mechanisms and laws regulations were not suitable with the present situation. Because of the consumer violation, food production and food chain were more complicated. Therefore, the laws reforms to create the mechanism and laws regulations related to the food consumers protection to be suitable for the situation. There should be integrate among institutes including the food study and knowledge about rights and law obligations for both consumers and food entrepreneurs in the food chain systems, which was important and essential for the efficiency of the food consumers protection.

Keywords: law enforcement, food consumer protection

ความเป็นมาของปัญหา

อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ การรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายจะช่วยให้ร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง และมีอายุยืนยาว ในทางกลับกันหากรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย อาหารที่อาจเป็นโทษต่อร่างกายหากรับประทานมากเกินไปเกินความต้องการของร่างกาย อาหารที่ไม่สะอาดมีสารเคมีสิ่งปลอมปน เช่น การรับประทานผักผลไม้ที่มีสารเคมี รับประทานเนื้อสัตว์ที่มีส่วนผสมของสารเร่งสี รับประทานอาหารที่มีส่วนผสมของน้ำตาล เกลือ ปริมาณมากเกินไป หรืออาหารที่มีวัตถุปนเปื้อน เป็นต้น ก็จะทำให้เกิดปัญหาโภชนาการ ส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย ทำให้เกิดการเจ็บป่วย โรคไร้เชื้อเรื้อรัง หรืออาจเป็นโรคอื่นๆ ได้ในระยะยาว (ศิริพันธุ์ จุลกรังคะ, 2550)

ปัจจุบันมีการผลิตและการแข่งขันในกลุ่มธุรกิจสินค้าอาหารทำให้มีผลิตภัณฑ์อาหารมากขึ้นและหลากหลาย ผู้ประกอบธุรกิจการค้าอาหารนำเอาเทคโนโลยีการผลิต กลยุทธ์ทางการตลาด และการโฆษณาสินค้ามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้า ซึ่งเป็นผลให้ผู้บริโภคอยู่ในสถานะเสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่ทราบสถานการณ์ทางการตลาดและความจริงเกี่ยวกับคุณภาพอาหาร ราคาสินค้า วัตถุดิบ วัตถุดิบอาหาร สิ่งปลอมปน กรรมวิธีการผลิตได้อย่างถูกต้องและทันทั่วถึง ซึ่งหากอาหารมีคุณภาพต่ำ มีการโฆษณาเกินจริง โฆษณาชวนเชื่อ มีสารพิษ สิ่งปลอมปน กรรมวิธีการผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ จะส่งผลเสียต่อสุขภาพ เศรษฐกิจของประชากรและเศรษฐกิจโดยรวม และพบว่าการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคอยู่ในหลายกรณีและเป็นจำนวนมาก และผู้ประกอบการบางรายมุ่งที่จะลดต้นทุนการผลิตก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้สินค้า

ที่ผลิตออกมาอาจเกิดความไม่ปลอดภัย หรือการผลิตสินค้าจำนวนมากก็อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการผลิตส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค (รัชดาพรสังวร, 2555) จึงเป็นการยากที่จะให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ข้อดีข้อเสียหรือผลกระทบจากการบริโภคสินค้าด้วยตนเอง (ประพนธ์ กองมะลิกันแก้ว, 2556) ซึ่งเป็นผลให้ผู้บริโภคอยู่ในสถานะเสียเปรียบ ตัวอย่างกรณีที่มีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เช่น คดี Shoshone Coca-Cola Bottling Co. v.Dolinski ที่ผู้เสียหายได้รับได้รับความเสียหายทั้งร่างกายและจิตใจจากการซื้อน้ำอัดลมซึ่งจำเลยเป็นผู้ผลิตมาดื่มและพบว่ามิใช่เขาหนูดายอยู่ในขวดดังกล่าว โดยศาลพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบเนื่องจากสินค้าที่จำเลยผลิตมีความไม่ปลอดภัย (ศักดิ์ฤทธิกุล, 2552) เป็นต้น

ปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่2)พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร แต่ยังคงพบว่ามีอาหารที่ไม่ปลอดภัยต่อการบริโภคจำนวนมากและเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยและการตาย แม้จะมีความพยายามในการลดปัญหาเหล่านี้ด้วยการเพิ่มหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแล และตรวจสอบ แต่ก็ยังมีรายงานอุบัติเหตุการเกิดความปลอดภัยจากอาหารอยู่อย่างต่อเนื่อง ยังพบว่ามีสารเคมีตกค้างจากการเกษตรในอาหารประเภทพืชผักผลไม้ พบการใช้สารปลอมปนซึ่งเป็นวัตถุห้ามใช้ในอาหาร ตามประกาศกระทรวง

สาธารณสุขในอาหาร ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากห่วงโซ่อุปทานอาหารในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น พบปัญหาหลากหลายอาหาร การโฆษณาอาหาร อาหารหมดอายุ และหากมีการละเมิดสิทธิผู้บริโภคพบว่าในบางครั้งต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภค และเป็นการยากในการที่จะแสวงหาพยานหลักฐาน การสืบพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคอาหารซึ่งต่างจากความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคในด้านอื่น

จึงเห็นได้ว่าการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารนั้นเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน มีหน่วยงาน มีระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การมีกลไกและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ จะทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคเกิดประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 46 และมาตรา 61 ดังนี้ มาตรา 46 ความว่า “สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองบุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค องค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง อำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” และบัญญัติไว้ใน มาตรา 61 ความว่า “รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค” แต่อย่างไรก็ตามความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนัก

เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและนำมาใช้ประโยชน์เพื่อ การคุ้มครองสิทธิของตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคอาหาร และไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ

คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษา วิเคราะห์ถึงสถานการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย คุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในประเทศไทย เพื่อใช้เป็น ข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการ คุ้มครองผู้บริโภคอาหาร เพื่อการบูรณาการในการ ดำเนินงาน และเพื่อสนับสนุนประกอบการเสนอ แนวทางในการพัฒนากฎหมาย และกลไกในการ คุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การบังคับใช้ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ สถานการณ์การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร โดย ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาด้านอาหาร ได้แก่ คุณภาพของอาหาร การบริการ และฉลากอาหาร กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร และการบังคับใช้ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารใน ปัจจุบัน กับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่ม ผู้บริโภคอาหารทั่วไปซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในย่าน ชุมชนเมือง ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาดสด 2) กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับอาหาร และ 3) กลุ่ม เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและนัก กฎหมาย โดยกำหนดพื้นที่ในการศึกษา 6 ภูมิภาค

ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียง ภาคกลาง ภาค ตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการ วิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยคณะผู้วิจัยได้ ทำการวิจัยโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็น แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้าน อาหาร 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริโภคอาหารทั่วไปซึ่งมี อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในย่านชุมชนเมือง ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาดสด จำนวน 300 คน 2) กลุ่ม ผู้ประกอบการเกี่ยวกับอาหาร จำนวน 300 คน และ 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และนักกฎหมาย จำนวน 198 คน โดยการสุ่มตัวอย่าง แบบโควตา (Quota sampling) และแบบเจาะจง (purpose sampling) มีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดย นำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) และเสนอให้เห็นในลักษณะของ ร้อยละ ความถี่เป็นสำคัญ

ผลการศึกษา

จากการสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอาหารสำหรับ ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้าน การคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมายจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง จำนวน 789 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุ ระหว่าง 18-77 ปี อายุเฉลี่ย 36.1 ± 12.1 ปี ส่วนใหญ่มี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 43.2 มีรายได้ส่วน ใหญ่ 10,000-20,000 บาท/เดือน ร้อยละ 36.5 โดยมีผล การศึกษาดังนี้

สภาพและปัญหาเกี่ยวกับอาหาร

ผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของอาหารดังนี้ อาหารที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดบางประเภทมีส่วนประกอบที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 49.4 อาหารที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นอาหารที่ไม่ปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 45.0 พบผู้ประกอบการไม่คำนึงถึงความปลอดภัยเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และภาชนะในการประกอบและบรรจุอาหาร อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 37.6 พบผู้ประกอบการไม่คำนึงถึงคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตอาหาร อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 37.6 และพบว่าอาหารส่วนมากที่วางจำหน่ายในท้องตลาดส่วนใหญ่ได้รับการควบคุมคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 36.7 ด้านปัญหาเกี่ยวกับด้านบริการสินค้า พบว่าผู้ประกอบการให้บริการไม่สุภาพ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 41.6 รองลงคือผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภค ด้านราคาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 35.0 และปัญหาด้านฉลากอาหารพบว่าฉลากอาหารควรมีการระบุเตือนถึงอันตรายของอาหาร เช่น น้ำอัดลมหากรับประทานมากเกินไปจะทำให้เกิดโรคอ้วน อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 77.7 ผลิตภัณฑ์อาหารควรจะต้องมีการระบุวันหมดอายุลงในฉลากให้ชัดเจนมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 72.7 ผู้บริโภคเคยซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่มีฉลากแสดงมาตรฐานของอาหาร อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 36.0

ส่วนผู้ประกอบการพบว่ามากกว่าร้อยละ 50 ไม่มีปัญหาการร้องเรียนเกี่ยวกับอาหารทั้งในด้านคุณภาพ การบริการ และฉลากอาหาร

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมการค้าภายใน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานจังหวัด และเทศบาล ทั้ง 6 ภูมิภาค พบว่าเคยได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคเกี่ยวกับอาหารพอสมควร ร้อยละ 39.2 เคยพบหรือเคยดำเนินคดีที่มีสาเหตุเกี่ยวข้องกับอาหารพอสมควร ร้อยละ 25.9 และเคยให้คำปรึกษากฎหมายแก่ผู้บริโภคที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับอาหารพอสมควร ร้อยละ 25.4

กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร

ผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคและผู้ประกอบการส่วนใหญ่รู้จักสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ร้อยละ 90.3 และรู้จักสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ร้อยละ 68.3 แต่ไม่รู้จักคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำเทศบาล หรือ คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด หรือ คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี หรือ คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 72.8 ผู้บริโภคและผู้ประกอบการเคยใช้บริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านอาหารน้อยมากเพียงร้อยละ 8.7-15.2 ทั้งนี้ผู้บริโภคและผู้ประกอบการให้เหตุผลว่าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอาหาร ร้อยละ 35.3-52.5 รองลงมาไม่ทราบขั้นตอนและวิธีการ (ร้อยละ 16.8-24.0) ไม่รู้จักหน่วยงานดังกล่าว (ร้อยละ 9.7-30.7) และมีความยุ่งยากจึงไม่ไปใช้บริการ (ร้อยละ 8.0-10.7) นอกจากนี้ร้อยละ 20.7-25.8 ของผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบันยังไม่เพียงพอ

ผลการสำรวจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการในกรณีที่พบหรือได้รับอันตรายจากอาหารที่ไม่ปลอดภัย ร้อยละ 83.6 หน่วยงานและบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานและมีการบูรณาการในการทำงานยังไม่เพียงพอร้อยละ 65.1 บางครั้งหน่วยงานและบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเมื่อมีการตรวจพบว่ามีสินค้าประเภทอาหารไม่มีคุณภาพหรืออาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคในทันทีเนื่องจากกลัวถูกฟ้องร้องหรือมุ่งความสำคัญทางการค้ามากกว่าการคุ้มครองผู้บริโภค ร้อยละ 42.9 หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารมีระบบการเตือนภัยสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคอาหารยังไม่เหมาะสม ร้อยละ 36.0 การสุ่มตรวจอาหารในท้องตลาดและอาหารนำเข้าเป็นไปอย่างทั่วถึงเพียงร้อยละ 19.0 เมื่อมีการวิเคราะห์และวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพอาหารแล้วได้มีการเผยแพร่ข้อมูลให้กับผู้บริโภคหรือผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงเพียงร้อยละ 19.6 รวมทั้งมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์สรรพคุณของอาหารหรือผลิตภัณฑ์อาหารเกินความเป็นจริงร้อยละ 86.8 อาหารส่วนใหญ่ไม่มีการระบุแหล่งผลิต ทำให้การเข้าตรวจสอบและตรวจวิเคราะห์จากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำได้อย่างยาก ทำให้ผู้ประกอบการอาหารบางรายไม่คำนึงถึงความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ร้อยละ 67.7 สถานที่ประกอบการด้านอาหารโดยเฉพาะสถานประกอบการขนาดเล็ก เช่น สินค้า OTOP ตลาดสด แผงลอย เร่ขาย เป็นต้น ได้มีการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพในการผลิตจาก

หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเพียงพอเพียงร้อยละ 19.0

การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร

ผลจากการศึกษาสถานการณ์ในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารของผู้บริโภค และผู้ประกอบการ พบว่ากว่าครึ่งหนึ่งไม่ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายในฐานะที่เป็นผู้บริโภคอาหาร (ร้อยละ 50.8) และไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร (ร้อยละ 57.0) ซึ่งจากผลการสำรวจสภาพการณ์เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่ากระบวนการการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบันได้ดำเนินการโดยเข้าไปควบคุมในทุกกระบวนการของห่วงโซ่อาหารตั้งแต่ผู้ผลิตวัตถุดิบ การขนส่ง การผลิต การแปรรูปในโรงงาน การเก็บรักษา ร้านค้าจำหน่ายจนถึงผู้บริโภคยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 68.3 มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าอาหารที่ไม่ปลอดภัยและการจัดการกับสินค้าอาหารที่ไม่ปลอดภัยสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบันยังไม่มี ความเหมาะสม ร้อยละ 46.6 มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคอาหารในปัจจุบันยังไม่มี ความเหมาะสมร้อยละ 42.9 ในปัจจุบันหน่วยงานเจ้าหน้าที่ และระบบการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพผู้ประกอบการด้านการผลิตอาหาร และควบคุมคุณภาพสินค้านำเข้าประเภทอาหารเพื่อเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านอาหารยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 71.4 กฎหมายให้ความคุ้มครอง และกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยเฉพาะอำนาจในการ

ป้องกันและปราบปรามความเสียหายและความผิดในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบัน เพื่อการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการในการผลิตภัณฑ์และสินค้าอาหารยังไม่เหมาะสมร้อยละ 38.1 และยังเห็นว่าได้รับความร่วมมือจากผู้นำเข้า ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตและผู้ประกอบการอาหาร และผู้จำหน่ายในการปฏิบัติและดำเนินการที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 51.9

อภิปรายผล

สภาพและปัญหาเกี่ยวกับอาหาร

จากผลการศึกษาที่ได้พบว่าผู้บริโภคมากกว่า 1 ใน 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารที่วางจำหน่ายท้องตลาดว่ายังไม่ปลอดภัยและไม่ได้คุณภาพ และต้องการให้มีการระบุเตือนอันตรายบนฉลากอาหารอย่างชัดเจน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผลการศึกษาปัญหาด้านการร้องเรียนจากผู้ประกอบการและประสบการณ์การให้คำปรึกษาหรือดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและนักกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับการศึกษาของจุฑา สังขชาติและคณะ (2548) ที่พบว่าผู้บริโภคในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ได้แก่ สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานีมีความเชื่อมั่นด้านคุณภาพความปลอดภัยและความเหมาะสมของราคาอาหารอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกว่ายังพบสินค้าด้านอาหารที่ไม่ได้มาตรฐานวางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป บางครั้งส่งผลให้ผู้บริโภคไม่ปลอดภัยหรือได้รับอันตราย (เครือธรรมา กิ่งสกุล, 2558) โดยจากการสำรวจความทุกข์และการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศไทยพบว่ามีการละเมิดกีดกันในอาหาร มีฟอร์มาลีนในอาหาร และมีการใช้น้ำมันเสื่อมสภาพอยู่ใน 5 อันดับแรกของ

รายการสินค้าไม่ปลอดภัย (สรীরโจนี สุขมณีนธ์และคณะ, 2559) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการสุ่มตรวจอาหารในท้องตลาดและความไม่เหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าอาหารที่ไม่ปลอดภัยและการจัดการกับสินค้าอาหารที่ไม่ปลอดภัยสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบัน

กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร

จากผลการศึกษากลไกการคุ้มครองผู้บริโภคจะเห็นได้ว่ากลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบันยังไม่มีกระบวนการในการทำงานระหว่างหน่วยงานและบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารที่เพียงพอ ผู้บริโภคและผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่รู้จักคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด และขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการกรณีพบปัญหาด้านอาหารไม่ปลอดภัยจึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีกระบวนการส่งเสริมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้ประชาชนเข้าถึงมากขึ้น โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัดที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายกรณีเรียกร้องความไม่เป็นธรรมทางด้านอาหาร อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในองค์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงประสบปัญหาและขาดกลไกหรือระบบด้านการคุ้มครองผู้บริโภคส่งผลให้การดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคทุกภาคส่วนให้เกิดในทางปฏิบัติจริง (พิบูล เสียงประเสริฐและคณะ, 2557)

การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ด้านอาหาร

จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้บริโภคและผู้ประกอบการว่าสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความรู้และไม่ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความตระหนักถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (เครีอรัตน์ กิ่งสกุล, 2558) นอกจากนี้ยังพบว่า กลไกและมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการควบคุมคุณภาพอาหาร การจัดการอาหารที่ไม่ปลอดภัย และการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายในปัจจุบันยังไม่เหมาะสม ซึ่งจากสถิติรับเรื่องราวร้องทุกข์ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในปี 2553 พบเรื่องที่ถูกร้องเรียนด้านอาหารมากที่สุด ร้อยละ 55 (จำนวน 629 เรื่อง; สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2557)

จากข้อมูลข้างต้น อาจนำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารได้ในหลายแง่มุมซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพปัญหาอันเนื่องมาจากเนื้อหาสาระของกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน แนวนอนการบังคับใช้กฎหมายย่อมจะต้องประกอบไปด้วยผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายฝ่ายหนึ่งและผู้ที่อยู่ในบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งในส่วนฝ่ายหลังนี้แน่นอนว่าย่อมหมายถึงผู้บริโภคและผู้ประกอบการธุรกิจ ในส่วนของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายพบว่า มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารอยู่หลากหลายหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ สำนักงานสาธารณสุข

จังหวัด และยังมีหน่วยงานอื่นๆ อีกหลายหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงต่างๆ และกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนที่เป็นองค์กรเอกชน และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีส่วนในการสอดส่องดูแลและช่วยเหลือในการบังคับใช้กฎหมายด้วยอีกทางหนึ่ง จากการสำรวจตามแบบสอบถามพบว่าสภาพปัญหาของงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคอาหารในประเทศไทยเกิดปัญหาในเชิงโครงสร้างของระบบราชการที่ไม่มีการบูรณาการระหว่างกันอย่างจริงจัง มีการเกี่ยงหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีความเกี่ยวพันของหน้าที่รับผิดชอบกับหน่วยงานอื่น เนื่องจากอำนาจหน้าที่บางอย่างเกิดความทับซ้อนกันงบประมาณ สถานที่และบุคลากรไม่เพียงพอ ซึ่งในประเด็นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำเสนอว่า ควรมีองค์กร กฎหมายกลางที่สามารถบังคับใช้ในการบูรณาการหลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาทำงานร่วมกันได้ทั้งในส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องถิ่นที่มีหน้าที่ทับซ้อนกันอยู่ และควรส่งเสริม สนับสนุน เปิดช่องทางให้ภาคประชาชนหรือประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น กล่าวคือ การผลักดันให้รัฐ เอกชน และองค์กรอิสระเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคทำงาน ประสานไปในแนวเดียวกัน และประสานข้อมูลกันในหน่วยงานรัฐ และภาคประชาชน รวมถึงควรส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันในการรักษาสิทธิของผู้บริโภค โดยเน้นการรวมกลุ่มกันของชุมชนเป็นตัวหลักสำคัญให้ภาคประชาสังคมเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแน่นอนว่าการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้บริโภค อาจเริ่มจากสถาบันครอบครัว ควรปลูกฝังตั้งแต่เด็ก อาจเริ่มจากนักเรียน อาสาสมัคร

(เกษตร) ในพื้นที่ให้ความรู้และสร้างความให้ตระหนักรู้แก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการ ควรป้องกันในระดับผู้ประกอบการก่อนสินค้าอาหารออกสู่ผู้บริโภค เนื่องจากว่าการที่ประชาชนไม่รู้สิทธิของตนเองตามกฎหมายยิ่งทำให้การเข้าถึงสิทธิของผู้บริโภคกระทำได้ยากมากขึ้น เพราะฉะนั้น การเผยแพร่ความรู้ขององค์กรคุ้มครองผู้บริโภคหรือมูลนิธิต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิของตนเองและพิทักษ์สิทธิของตนเอง การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้บริโภค เป็นอีกช่องทางเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ที่ถูกต้องเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคผ่านช่องทางที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558) โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้จำนวนมาก สามารถใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (เยาวพา กองเกตุ, 2559) ย่อมจะทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ความคุ้มครองตามความมุ่งประสงค์ของกฎหมายได้ง่ายยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารพบว่าผู้บริโภคกว่าครึ่งหนึ่งไม่ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย และไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าอาหารที่ไม่ปลอดภัย และการจัดการกับสินค้าอาหารที่ไม่ปลอดภัยในปัจจุบันยังไม่มีความเหมาะสม ผู้บริโภคและผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่รู้จักคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในพื้นที่ที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครอง

ผู้บริโภค และใช้บริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคน้อยมาก ประกอบกับการบูรณาการในการทำงานของหน่วยงานและบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในปัจจุบันยังไม่เหมาะสม เพียงพอ การสุ่มตรวจอาหารในท้องตลาดยังไม่ทั่วถึง และมีระบบการเตือนภัยสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคอาหารยังไม่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่คำนึงถึงคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตอาหาร และพบอาหารที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดบางประเภทไม่มีคุณภาพ มีส่วนประกอบที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค มีการให้บริการที่ไม่สุภาพ และเอาเปรียบผู้บริโภคด้านราคาและฉลาก ซึ่งจะเห็นได้จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และนักกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เคยได้รับเรื่องร้องเรียนหรือเคยดำเนินคดีเกี่ยวกับอาหารพอสมควร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การคุ้มครองผู้บริโภคนั้นเกี่ยวข้องกับสามฝ่าย คือ รัฐ ผู้บริโภค และผู้ประกอบการ โดยรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการป้องกันปราบปราม ผู้บริโภคต้องป้องกันรักษาสิทธิของตน และผู้ประกอบการต้องตื่นตัวเรื่องความรับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (สุชม ศุภินิตย์, 2554) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีความเกี่ยวพันของหน้าที่รับผิดชอบกับหน่วยงานอื่น และควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชนในเรื่องการบริโภคอาหารโดยการให้ความรู้ทางอาหารศึกษา และความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ทางกฎหมายทั้งแก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการด้านอาหาร โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว สถานศึกษา

หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มมีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการป้องกันในระดับต้นน้ำของห่วงโซ่อาหารคือ ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารออกสู่ผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเนื่องจากผู้บริโภคมีหลายระดับ รวมถึงการที่ประชาชนไม่รู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองตามกฎหมายยิ่งทำให้การเข้าถึงสิทธิของผู้บริโภคกระทำได้อย่างมากขึ้น เพราะฉะนั้นเพื่อให้ผู้บริโภคอาหารสามารถเข้าถึงการคุ้มครองได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ดียิ่งขึ้น จึงควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและรวมกลุ่มกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของตนเองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารนั้นมีความยุ่งยากและซับซ้อนเนื่องจากในระบบห่วงโซ่อาหารนั้นตั้งแต่ขบวนการผลิตแปรรูป ขนส่ง และจำหน่าย และการบริโภคอาหารนั้น มีหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก จึงทำให้มีระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากเช่นกัน ทำให้เกิดความทับซ้อนในเรื่องอำนาจหน้าที่หรือความเกี่ยวพันในการรับผิดชอบในแต่ละหน่วยงานหรือองค์กร จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการบูรณาการในการทำงาน รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นจึงควรมีการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. เป็นต้น และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มาตรการเกิดกลไกและการบูรณาการในการดำเนินการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่งผลให้การดำเนินการในการคุ้มครองผู้บริโภคอาหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

นักวิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณนักศึกษาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากทั้ง 6 ภูมิภาคและบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากฎหมายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคอาหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เครือรัตน์ กิ่งสกุล. (2558). ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. วารสารการบริหารท้องถิ่น. 8(3), 76-88.
- จุฑา สังขชาติ เปรมรัตน์ อุไรรัตน์ สายใจ ปรียวาที และสมชาย ละอองพันธ์. (2548). การวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคเชิงบูรณาการในจังหวัดสงขลา กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์อาหารและยา. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- ประพนธ์ กองมะลิกันแก้ว และคณะ. (2556). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. การฝึกอบรมหลักสูตรกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค มหาวิทยาลัยนอตติงแฮม สหราชอาณาจักร. สำนักการต่างประเทศ.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

พิบูล เสียงประเสริฐ และคณะ. (2557). รูปแบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการสาธารณสุข สำนักวิชาการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข*. 23(6), 984-991.

เยาวพา กองเกตุ. (2559). มาตรการทางกฎหมายอาญาในความผิดต่อการเผยแพร่สื่อลามกในอินเทอร์เน็ต. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 11(36), 12-21.

รัชดาพร สังวร. (2555). ปัญหาบางประการในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย. *SDU Res. J.* 8 (3): 189-198.

ศักดา ธนิตกุล. (2552). คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สรีโรจน์ สุกมลสันต์ วรณา ศรีวิริยานุภาพ และวิทยา กุลสมบุญรณ์. (2559). ความชุกและการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศไทย. *วารสารวิจัยสาธารณสุข*, 10(1), 65-79.

สิริพันธุ์ จุลกรังคะ. (2550). *โภชนศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2557). สถิติรับเรื่องราวร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. สืบค้น 16 สิงหาคม 2561, จาก https://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/tonkits_24.php.

สุขุม ศุภนิธย์. (2554). *คำอธิบายพัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *วาระปฏิรูปที่31: การปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.